

K odolnosti a aktivitě obrany

*Redakčně upravený a zkrácený článek armádního generála
D. T. Jazova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ č. 2/1987.*

Autor na základě zkušeností z Velké vlastenecké války a lokálních válek, analýzy úrovně technické vybavenosti vojsk, výsledků, kterých dosáhlo vlastní i zahraniční vojenské myšlení, se zabývá některými otázkami zvyšování odolnosti a aktivity obrany.

Podstatu a charakter obrany v současné době značně ovlivňují nové prostředky ozbrojeného zápasu, kvalitativní změny v organizační struktuře vojsk a ve způsobech útoku nepřítele. Použití jeho jaderných a vysoce přesných zbraní, raket různého určení, velké množství tanků i jiné techniky výrazně zvyšuje požadavky na obranu. Trvalými a hlavními z nich jsou **odolnost a aktivnost**. Tvoří základ organizace obrany a je jich dosahováno uskutečněním celého komplexu opatření. Mezi nejdůležitější je možné zařadit:

- všestranné studium nepřítele,
- dovedné uspořádání obrany,
- účelný manévr silami i prostředky na směrech úderů nepřítele, vedení mohutných protiúderů a protiztečí,
- zabezpečení obrany vojsk proti soudobým prostředkům ničení, zvýšení jejich odolnosti a bojeschopnosti.

Zvláštní význam má vysoká morálně politická a psychologická příprava vojsk.

Všestranné studium nepřítele při přípravě operací má nejdůležitější význam. Je ho dosahováno nepřetržitým, hlubokým a aktivním vedením průzkumu.

Na včasné zjištění zámyslu nepřítele a správném určení směru jeho hlavního úderu závisí kvalita přijímaného rozhodnutí pro organizaci obrany: vytvoření uskupení, tj. rozdělení sil a prostředků na jednotlivé směry, operační sestava vojsk, jejich posílení, složení i prostory soustředění záloh, příprava obranných postavení a pásem atd. To potvrzují také zkušenosti z Velké vlastenecké války, kdy se sovětskému průzkumu např. podařilo zjistit nejen celkový záměr německého velení na léto roku 1943, směry úderů i složení úderných uskupení a záloh, ale stanovit i dobu zahájení fašistického útoku. Po zjištění zámyslu hitlerovského velení k pokračování bojové činnosti a na základě správného stanovení směru hlavních úderů nepřítele na kurském směru, sovětské velení dokázalo přesně zplánovat a připravit nepřekonatelnou obranu. I přesto, že nepřítel na zvolených směrech útoku soustředil mohutná úderná uskupení, nepodařilo se mu prolomit operační hloubku sovětských vojsk.

Naopak chybné zhodnocení záměrů nepřítele může značně ztížit obránci splnění úkolů, protože přenesení úsilí z jednoho směru na druhý v průběhu již zahájeného útoku bude spojeno s nezbytností velkých přeskupení vojsk s neuvěřitelnými potížemi při jejich uskutečňování a se ztrátou času.

Dovedné uspořádání obrany je stěžejní otázkou přijímaného rozhodnutí, které spočívá v účelném vytvoření uskupení vojsk a jejich operační sestavy, v přípravě obranných postavení a pásem, palebných úderů, systému palebného ničení nepřítele, protivzdušné, protitankové, protivýsadkové obrany a ve zřizování ženíjních zátarasů.

Při vytváření obranných uskupení vojsk, současně se soustředěním hlavního úsilí ve zvolených prostorech, má nejdůležitější význam i stanovení optimální sestavy prvního a druhého sledu. Přitom je nutné vycházet ze zjištěného zámyslu činnosti nepřítelů a především z celkového množství jeho úderů, sestavy i hustoty sil a prostředků na směrech útoku, stavu druhých sledů (záloh) a pravděpodobných čar jejich zasazení do sražení. Na základě toho jsou voleny prostory soustředění hlavního úsilí vojsk, vyčleňovány nezbytné síly a prostředky k udržení hlavního a dalších obranných pásem. Na směrech činnosti úderných uskupení nepřítelů jsou vytvářeny nejvyšší hustoty sil a prostředků, jsou rozmísťovány druhé sledy a zálohy. Na jiných směrech se brání vojska s menšími hustotami. Jako příklad rozhodného soustředování sil a prostředků na nejnebezpečnějších směrech je možné uvést uspořádání obrany u Kurska, kde 13. armáda bránila pásmo, které tvořilo 14 % z celkového obranného pásmu Středního frontu a měla ve své sestavě 37 % dělostřeleckých pluků a 33 % tankových útvarů frontu. Princip soustředování sil a prostředků na zvolených směrech neztratil na svém významu ani v současné době. Je však nutné využívat ho tvůrčím způsobem s přihlednutím k rozvoji prostředků ničení nepřítelů a ke konkrétní situaci.

Na základě zkušeností z Velké vlastenecké války druhé sledy a zálohy byly rozmísťovány v prostorech soustředění nebo na včas připravených obranných čarách, což zabezpečovalo narůstání operační hloubky obrany a její odolnost. Průběh postavení a jejich vzdálenost od předního okraje byly stanoveny z hlediska výhodných terénních podmínek, důležitosti směrů, sil a prostředků, které byly k dispozici k jejich včasnému obsazení nebo až v průběhu vedení obranné operace. Tyto zkušenosti jsou aktuální i v současné době.

Je však důležité zdůraznit, že zvýšení odolnosti obrany z hlediska soustředění úsilí vojsk v jednotlivých prostorech závisí především na charakteru terénu a válčiště, konkrétním úkolu, vzniklé situaci, existenci sil a prostředků a umění velitelů při jejím organizování. Je nutné mít na zřeteli, že na jednom směru budou tyto faktory napomáhat vytvoření pevné obrany na prvním postavení (pásmu) a na druhém (mezilehlém) bude často zapotřebí připravit úpornou obranu a vést ji podle principu „ani krok zpátky“.

Dovedné využívání terénu pro rozmístění vojsk v obraně umožňuje vytvářet palebné a operační léčky a tak dosahovat překvapení. Základními požadavky, které zabezpečují klamání nepřítelů z hlediska uspořádání obrany, jsou: tvůrčí zhodnocení všech podmínek situace, rozhodné odmítnutí šablonovitosti a schematismu, trvalá snaha k použití vojenských lstí, nových, neočekávaných způsobů využití sil a prostředků.

Pro organizaci odolné a aktivní obrany má značný význam dovedné **vytvoření systému obranných pásem a postavení**, především stanovení jejich optimálního počtu a vzájemných vzdáleností mezi sebou, účelné hloubky každého z nich a obrany v celku. Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že obrana musí být hluboce členěná a zabezpečovat rozptýlení vojsk jak podél fronty, tak do hloubky, i pravidelnou změnu prostorů rozmístění sil a prostředků. K vyloučení překvapivé činnosti nepřítelů je účelné před první obrannou čarou vybudovat hluboké zabezpečovací pásmo. To zvýší ochranu vojsk vytvoří výhodné podmínky pro jejich široký manévry podél fronty a z hloubky, napomůže narůstání odporu proti nepříteli, donutí ho k rozptýlení a tak vytvoří výhodné cíle k vedení odvetných úderů a dokončení jeho zničení mohutnými protitúdry.

Charakteristickým příkladem v tomto směru je organizace obrany u Kurska, kde bylo připraveno osm postavení a pásem, členěných do hloubky až 180 km. Celková hloubka obrany dosáhla 300 km. 13. armáda Středního frontu vybudovala hlavní, druhé a armádní týlové pásmo obrany. To jí umožnilo mít operační sestavu ve třech sledech. Ideou budování obrany bylo hluboké členění obranných zařízení a bojových sestav vojsk. To zabezpečovalo nejen její odolnost a odrážení mohutných úderů nepřítelů, ale také umožňovalo vytvořit potřebná uskupení k přechodu do útoku. Následující události tento předpoklad plně potvrdily. Nepřítel vyčerpal své síly již v taktické hloubce členěné a vysoce aktivní obraně. Úderná síla jeho uskupení se snižovala a sovětská vojska okamžitě přešla do protitoku.

V soudobých podmínkách v souvislosti s rostoucími možnostmi nepřítelů současně působit do značné hloubky obrany jadernými i vysoce přesnými zbraněmi, letectvem, dělostřelectvem s velkým dosahem, vzdušnými výsadkovými a aeromobilními vojsky, tendence hlubokého členění sil a prostředků se dále rozvíjí. To se projevuje nejen ve vytváření značného počtu obranných čar, ale i ve změně hloubky a v jejich vzájemném rozmístění. Zkušenosti potvrzují, že jejich vzdálenost (jedné od druhé) musí donutit nepřítelů při překonávání každé následující obranné čáry měnit postavení tak-

tických jaderných prostředků, dělostřelectva, přemísťovat místa velení svazků a znovu organizovat průlom.

Vytvořit hluboký systém obranných čar a postavení nebude však vždy možné. Charakter terénu, velké vodní překážky, malá vzdálenost důležitých průmyslových, administrativních a jiných objektů od státní hranice často podstatně ztěžují dosažení tohoto cíle. Proto zvýšení odolnosti obrany v daných podmínkách může být dosaženo:

- přípravou obranných čar, rajónů i postavení tak, aby jejich hlavní pásmo se větší částí opíralo o velké vodní toky a jiné přírodní čáry i překážky,
- včasným vybudováním čar a postavení,
- vytvořením zabezpečovacího pásma s předem připravenými uzly odporu.

Zvláštní význam má ženíjní vybudování čar a postavení, které značně zvyšuje ochranu vojsk, umožňuje rychle i utajeně měnit prostory jejich rozmístění. Základem ženíjního budování postavení u Kurska byl např. značně rozsáhlý systém zákopů a spojovacích zákopů. Podstata však spočívala v tom, že vojska v obraně, zvláště zbraně a bojová technika, byla důkladně zakopána. Jen v pásmu Voroněžského frontu bylo vybudováno 83 912 pěchotních a kulometných okopů a okopů pro protitankové zbraně, 5322 velitelských stanovišť a pozorovatelů, 17 505 úkrytů a zemljanek, zřízeny zátarasy v počtu 637 500 protitankových i protipěchotních min a postaveno 593 km drátěných zátarasů. Délka zákopů a spojovacích zákopů dosáhla 4240 km. Zkušenosti z bojů potvrdily, že takový systém skýtal pro obránce dostatek předností. Podstatně zvyšoval odolnost i aktivnost obrany, umožňoval rychlý manévr svazky, útvary, palebnými prostředky, klamání nepřítelů o skutečném jejich rozmístění, čímž snižoval efektivnost nepřátelských úderů.

Při organizaci odolné obrany budou mít v soudobých podmínkách důležitou úlohu **připravené palebné údery** na prostředky jaderného napadení, systémy vysoce přesných zbraní a velení nepřítelů, jeho hlavních uskupení v prostorech soustředění, svazky i útvary na osách přesunu, na čarách rozvinování a při jejich vklínění do obrany. Je zapotřebí, aby byly dokonale zplánovány, aby oslabily útočné možnosti nepřítelů a vytvořily výhodné podmínky pro následnou aktivní činnost vojsk v obraně. Tyto úkoly jsou plněny především vedením úderů na nejdůležitější objekty nepřítelů v krátkých lhůtách a do velké hloubky, s využitím všech pozemních i vzdušných prostředků ničení. Svého cíle dosáhnou jen v tom případě, budou-li rozpracovány metody, které zabezpečí realizaci jejich výsledků. To je v soudobém vojenském umění jednou z hlavních otázek.

Nejdůležitější podmínkou, která zabezpečuje odolnost obrany, je dovedná organizace **systému palby** podle jednotného plánu. Musí spojívat palbu všech druhů zbraní v souladu se zámyslem obrany, s přihlédnutím k charakteru terénu, ženíjním zátarasům, zahrnovat prostory, úseky a čáry hromadné, soustředěné, přehradné a souvislé několikavrstvové palby na přístupech k přednímu okraji, na bocích a v hloubce obrany, kromě toho i manévr palbou k jejímu rychlému soustředění na jakýkoli ohrožený směr nebo úsek.

Celý systém těchto prvků palebného ničení nepřítelů musí zabezpečit uskutečnění překvapivé protipřípravy, vedení úderů do celé hloubky jeho operační sestavy, palebné působení k zabránění přesunu a rozvinování úderných uskupení v těsné součinnosti s opatřeními radioelektronického boje, dále neustálé narůstání síly palby v souvislosti s přibližováním útočníka k přednímu okraji obrany.

Uskutečnění nenadálé palebné protipřípravy, jak o tom svědčí zkušenosti z Velké vlastenecké války, je jednou z forem zvýšení aktivity obrany. Např. v důsledku palebné protipřípravy u Kurska byly způsobeny německým fašistickým svazkům značné ztráty ve výchozím prostoru. Systém palby jejich dělostřelectva byl dezorganizován, velení vojskům narušeno. Útok nepřítelů na Středním frontu byl zdržen o 2,5 a na Voroněžském o 3 hodiny.

Při organizaci palebného ničení nepřítelů v obranné operaci je nutné počítat v soudobých podmínkách s tendencí jeho rozvíjení. Mezi nejdůležitější patří zvětšení hloubky současného ničení útočníka. V soudobých operacích bude záviset úspěch ještě ve větší míře na schopnosti ničit důležité objekty prakticky do celé hloubky jeho operační sestavy. Podle názorů amerických vojenských odborníků může hloubka palebného ničení s použitím organických a posilových prostředků dosahovat: u brigád — 15 km, divize — 70 km, armádního sboru — 150 km, skupiny armád — 300 až 500 i více km. V rámci této hloubky bude mít prvotní význam nepřetržitě palebné působení na objekty prvních i druhých sledů (záloh) nepřítelů. To může zamezit spojit jejich úsilí a vytvořit reálné předpoklady ke zničení i silnějších uskupení po částech.

Podle názorů zahraničních odborníků integrace prostředků ničení, průzkumu a velení umožňuje ničit objekty protivníka prakticky v reálném čase. Jde již o kvalitativní

skok v palebném ničení. V odborném tisku na Západě jsou posuzovány otázky o možnosti jeho uskutečnění v principiálně nových formách, včetně podoby prvního hromadného úderu vysoce přesnými zbraněmi. Cílem takového úderu by mělo být rozhodné ničení úderných uskupení, palebných prostředků, umlčení systému PVO, dezorganizace velení sil a prostředků, zmaření rozvinování svazků i útvarů prvního a přesun druhých sledů, a to na samém počátku zahájení bojové činnosti.

Z toho vyplývá, že vytvářený systém palby v obraně musí být dostatečně pružný. Je velmi důležité, aby umožňoval včas a spolehlivě ničit různé objekty, a to i v tom případě, použije-li protivník neočekávaných způsobů bojové činnosti a také nové prostředky ničení.

Odolnost a aktivnost obrany ve značné míře závisí na efektivnosti **systému protivzdušné obrany**. Analýza stavu a směru rozvoje prostředků vzdušného napadení pravděpodobného nepřítele na nejbližší léta svědčí o dalším narůstání jejich úlohy a významu v bojové činnosti. Je nutné mít také na zřeteli, že možnosti obránce způsobit ztráty nepřátelskému letectvu úderů na letiště budou omezeny. Kromě toho vysoká aktivita vojenských vzdušných sil útočníka, jeho převaha ve vzduchu ztěžují splnění úkolů silami a prostředky PVO.

Hlavním požadavkem na PVO je — být maximálně nepřekonatelnou pro hromadné nálety vzdušného nepřítele, který vede úder z různých směrů na široké frontě. Je nutné, aby PVO zabezpečila včasné jeho zjištění a zničení ve všech výškách, rychlostech a do celé hloubky obrany, soustředila hlavní úsilí na obranu důležitých uskupení vojsk i objektů, pružný manévr svazky, útvary i palbou v souvislosti se vzniklou situací a plněním úkolů, včetně těch, které vznikly nenadále, v podmínkách neomezeného použití prostředků radioelektronického boje nepřítele.

Bojová činnost ve Vietnamu a na Blízkém východě potvrdila, že hromadná palba prostředků PVO má silný psychologický vliv na osádky letounů. Např. ve válce na Blízkém východě izraelské letci, kteří útočili na arabské tankové proudy, i přesto, že proti nim byla vedena poměrně slabá palba z tankových protiletadlových kulometů, měnili kurs letu a přenášeli ztře na ty proudy, odkud proti nim nebyla vedena palba.

K hlavním směrům zdokonalování systému PVO v obraně, jak vyplývá ze zkušeností z lokálních válek, patří:

- vytváření smíšených uskupení,
- zdokonalování bojové techniky, která by byla schopna zvýšit možnosti radiolokačního průzkumu a zničení soudobých prostředků vzdušného napadení nepřítele,
- uskutečnění důležitých opatření v ženíjním vybudování postavení protiletadlového raketového vojska a prostorů rozmístění stíhacího letectva,
- hledání nových forem a způsobů bojové činnosti vojska PVO.

Odolnost obrany je podmíněna i její schopností odolávat útokům nepřítele s hromadným použitím tanků a jiných obrněných objektů, jejichž počet neustále roste. Pokračující pancéřování vojsk umožňuje vytvářet v útoku mohutná úderná uskupení. Zkušenosti z operační přípravy vojsk NATO potvrzují, že na stanovených směrech úderů byly vytvářeny dostatečně vysoké hustoty těchto prostředků — do 70 až 90 tanků a 10 až 15 bitevních vrtulníků na 1 km úseku průlomu. To značně vyhovuje problém **organizace efektivní protitankové obrany**.

Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že řešení této otázky je možné dosáhnout především dovedným soustředováním různých protitankových prostředků, včasným zřizováním všech druhů zátarasů na pravděpodobných směrech útoku tankových uskupení, širokým použitím vysoce manévrových protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích, minování na dálku. Přitom komplexní a sladěné použití těchto prostředků je nutné zajistit v rámci systému protitankové obrany, organizované do celé hloubky operační sestavy vojsk.

Vzrůstající možnosti nepřítele k hromadnému použití vzdušných výsadků zdůrazňuje otázku vytváření efektivního systému **protivýsadkové obrany**. K její organizaci je zapotřebí vyčlenit potřebné síly a prostředky, uskutečňovat palebné ničení výsadků, organizovat zřizování protivýsadkových zátarasů v prostorech předpokládaného vysazení. Kromě toho k jejich zničení musí být připravena všechna vojska.

Důležitou podmínkou úspěšného boje s výsadky nepřítele je sladěná činnost sil a prostředků, předurčených k plnění tohoto úkolu. Koordinace úsilí je uskutečňována podle úkolů, časů a směrů činnosti výsadků. Zvláště podrobně jsou koordinovány otázky palebného ničení: přesně se rozděluje cíle z hlediska bojových možností zbraní, palba dělostřelectva je sladována s úderem letectva (včetně vrtulníků) i s činností útvarů a jednotek.

Boj se vzdušnými výsadky nepřítele je nutné vést již v prostorech soustředění, za letu, při vysazování a v průběhu vedení boje.

Důležitou úlohu při zvyšování odolnosti obrany má **systém ženíjních zátarasů**, který zahrnuje komplex různých zátarasů vytvářených v zabezpečovacím pásmu, na předstunutém postavení, před předním okrajem a v hloubce obrany ve spojení s přírodními překážkami a z hlediska manévru vojsky. Jejich použití je dokonale skloubeno se systémem palby. Základem ženíjních zátarasů jsou protitanková a protipěchotní minová pole. Jejich vysokou efektivnost potvrzují zkušenosti z minulých válek. Např. v kurské bitvě bylo minami v taktické hloubce obrany zničeno 1055 nepřátelských tanků a ŠtH a kolem 9000 vojáků.

V průběhu bojové činnosti se tento systém rozšiřuje o zátarasy, které jsou zřizovány pohyblivými oddáky zatarasovacími a prostředky pro minování na dálku. Na zvláštním významu nabývá v obraně včasný manévr ženíjními zátarasy a útvary.

Aktivnost obrany je přímo spojena se zvýšením úlohy manévru silami a prostředky na směry úderů nepřítele, vedení mohutných protiztečí a protiúderů. Nutnost a důležitost širokého manévru je podmíněna tím, že obrana je zpravidla vedena menšími silami proti převaze nepřítele. Kromě toho mohutnost palby útočnicka neumožní obránci vždy včas soustředit hlavní uskupení v prostorech, na jejichž udržení závisí odolnost a spolehlivost obrany. V letech Velké vlastenecké války to bylo možné, protože dostředl a efektivnost palby dělostřelectva byly poměrně malé. V současné době, zjistí-li nepřítel prostory, ve kterých je soustředěno hlavní úsilí obránce, může vést na něho mohutné údery jadernými a vysoce přesnými zbraněmi. Maximální dálka ničení některých prostředků armád NATO za použití konvenčních prostředků je (v kilometrech):

— RS s plochou dráhou letu	— 550,
— Lance	— 70,
— taktické letectvo	— 1000,
— vojenské letectvo (protitankové vrtulníky)	— 250 až 345,
— průzkumný palebný systém Assault Breaker	— 160 až 200,
— PLSS	— 500 až 600,
— raketomety	— 30 až 40,
— protitankové zbraně, PTRS	— 1 až 6.

Proto za těchto podmínek může obránce účinně ovlivňovat průběh bojové činnosti, vytvářet výhodný poměr sil a prostředků ve svůj prospěch na hlavních směrech a v rozhodující dobu především uskutečněním manévru palbou konvenčních prostředků, útvary i svazky podél fronty, druhými sledy a zálohami z hloubky.

Důležitou úlohu ve zvyšování aktivnosti obrany má dobře organizovaný a včas vykonaný **manévr palbou**. Jeho uskutečněním je možné v krátké lhůtě změnit poměr sil, způsobit vážné ztráty úderným uskupením, zničit nejdůležitější objekty nepřítele. Zkušenosti z lokálních válek na Blízkém východě potvrzují, že soudobá obrana musí být odolná nejen proti nenadálým palebným úderům útočnicka, zvláště za použití vysoce přesných zbraní, ale i vést mohutné údery palbou a vojsky. V současné době má zvláštní význam rychlé použití palebných prostředků na takové zjištěné objekty nepřítele jako průzkumné palebné systémy Assault Breaker, PLSS, RS s plochou dráhou letu, prostředky REB, důležitá místa velení, jejichž ničení je nutné uskutečňovat zpravidla v čase, který se blíží reálnému.

Značnou úlohu ve zvyšování odolnosti obrany má **manévr silami a prostředky**. Ze zkušeností Velké vlastenecké války vyplývá, že k těmto cílům byly používány svazky a útvary prvního, ale zejména druhého sledu a zálohy. Jejich manévr byl uskutečňován jak z hloubky, tak i podél fronty. Např. v průběhu obranné operace u Kurska bylo přeskupeno okolo 35 % střeleckých svazků, všechny (sedm) tankové a mechanizované sbory a více než 50 % protitankového dělostřelectva.

S narůstající palebnou i údernou silou, pohyblivostí nepřítele, jeho schopností rychle soustřeďovat úsilí na zvolených směrech má v současné době zvláštní význam rychlost manévru silami a prostředky v obraně. Perspektivním řešením zvyšování manévrovosti je široké použití různých létajících přístrojů, které zajistí přepravu vzduchem.

Vysokým projevem aktivnosti obrany je **vedení protiztečí a protiúderů**. Protiúder je nutné vykonat v krizovém období obranné operace, v době jejího nejvyššího vypětí, kdy není celková odolnost obrany narušena, ale útočník je na hranici možností, je donucen použít poslední zálohy s nadějí, že tímto opatřením dosáhne cílů operace.

Z historie Velké vlastenecké války známe dostatek příkladů úspěšného vedení protiúderů v průběhu obranných operací. Většinou byly uskutečňovány ke zničení vklíněného uskupení nepřítele do obrany a k obnovení původního postavení vojsk. Efektivním byl např. protiúder Středního frontu u Kurska v červenci roku 1943, kterého se zúčast-

nyly: 17. gardový střelecký sbor, 16. tankový sbor (2. TA) a 19. tankový sbor ze zálohy frontu. Výsledkem protiúderu byly značné ztráty uskupení nepřítele, což způsobilo, že německé fašistické velení bylo nuceno zastavit útok na tomto směru.

Myslím, že v soudobých podmínkách bude nutné vést protiúder častěji než v minulosti a s rozhodnějšími cíli. Je to podmíněno vzrůstajícími palebnými i údernými možnostmi svazků a útvarů. Využitím výsledků palebného ničení nepřítele budou schopny vycházet do boků a týlu úderných uskupení nepřítele a vedením mohutných nenadálých úderů dokončit jejich zničení i vytvořit výhodné podmínky pro přechod do protiútku. Možnosti dosažení vojsky v obraně stále rozhodnějších cílů vedou k tomu, že v obraně mají významnější použití **prvky útočné činnosti**. Výsledky dřívější tendence k zesílení vzájemné spojitosti obrany s útokem se v současné době ještě více prohlubují a rozšiřují. Soudobá obrana musí být ve větším rozsahu podřízena zájmům útoku, sloužit jeho cílům.

Důležitým prostředkem zvyšování odolnosti obrany je **ochrana vojsk a bojové techniky proti vysoce přesným zbraním nepřítele**. Američtí vojenští odborníci za základní směry řešení tohoto problému považují: vedení nepřetržitého průzkumu a okamžité vedení palebných úderů na zjištěné prostředky systému vysoce přesných zbraní v komplexu s aktivním REB, opatření k maskování vlastních vojsk, ženijní vybudování terénu atd.

Jedním z efektivních opatření, které napomáhá zvyšování odolnosti a bojovosti vojsk i objektů v obraně je **maskování**. Dokáže-li obránce oklamat nepřítele o skutečném uspořádání obrany, pak jej může donutit, aby se předčasně rozvinul, vedl úder do prázdna atd. S cílem oklamat nepřítele jsou budovány klamné čáry, postavení, objekty, je organizována periodická změna prostorů rozmístění vojsk (postavení), aby bylo ztíženo nepřítele vést přesné jaderné údery, snížit účinnost palebného působení, čímž se zvýší bojovost svazků a útvarů.

V úspěšném zakončení kurské bitvy mělo důležitou úlohu operační maskování vojsk v průběhu předpokládaného přechodu do obrany. Štáby Středního, Voroněžského a Stepního frontu rozpracovaly důkladné plány k oklamání nepřítele. Dovedné uskutečnění opatření měla kladné výsledky. Mohutné údery nepřítele nedosáhly předpokládaných cílů. Např. bombardovací a průzkumné letectvo nepřítele vykonalo 244 letounových vzletů a shodilo do prostoru klamného soustředění 120 tun pum v době, kdy sovětská vojska, která se přesunovala k vedení protiúderu, nebyla téměř napadena ze vzduchu. Do pásma 38. armády, tj. na směr klamného úderu, fašistické velení přemístilo dvě divize (7. tankovou a 7. pěší).

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že dobře promyšlenými a dovedně uskutečněnými maskovacími opatřeními je možné i v současné době klamat nepřítele a donutit ho působit na těch směrech, které jsou výhodné pro obránce. Možnosti řešení tohoto složitého problému můžeme hledat v aktivních opatřeních proti silám a prostředkům průzkumu nepřítele, zvláště proti těm, které patří do sestavy jeho průzkumných palebných systémů, v dovedném využití tabulkových prostředků pro maskování, různých imitačních cílů (lěček), ve zvýšení úlohy skryté činnosti, včetně v noci i podmínek omezené viditelnosti a v dovedném rozptýlení vojsk. Efektivním způsobem protiopatření průzkumu a ničení nepřítele je široké použití aerosolů. Cvičení potvrzují, že vytváření aerosolových clon zabezpečuje na dlouhou dobu spolehlivé skrytí většiny objektů, které jsou v těchto prostorech.

Důležitá úloha ochrany vojsk proti vysoce přesným zbraním nepřítele patří **ženijnímu vybudování terénu**, jehož hlavním úkolem je ženijní budování pásem obrany a uskutečnění maskovacích opatření. Avšak ve spojitosti s narůstajícím rozsahem ženijních prací a zkrácením doby na přípravu operace je jejich splnění v krátkých lhůtách s cílem vytvoření potřebné ochrany vojsk proti soudobým prostředkům ničení velmi složité. Proto ke zvýšení účinnosti ženijního vybudování terénu je nutné:

- další zdokonalování způsobů ženijního budování s použitím nových forem mechanizace těžkých zemních prací,
- široké využití bojové techniky se zabudováním i návěsným vybavením a výbušnin,
- včasné vybudování obranných čar a postavení,
- dovedné splnění ženijních prací s následujícím zvyšováním stupně ochrany vojáků a techniky v souvislosti s dobou jejich pobytu v obraně.

Mohutná síla soudobých prostředků ničení, složitost charakteru obranné činnosti vyžadují od všech vojáků ještě vyšší **morální bojové kvality**. Politické uvědomění, organizovanost, kázeň, smélost, vynalézavost, neochvějná pevnost a snaha vždy splnit stanovený úkol jsou výjimečně důležité faktory k dosažení odolnosti, aktivity a úspěchu obranné operace jako celku.